

TERMÍN: 27.08.2022

xx23805xx
Recenzia C
Daniel Kozák
daniel.kozak@niho.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Daniel Kozák**NÁZOV MATERIÁLU: **Revízia výdavkov na zdravotníctvo - aktualizácia**TYP VÝSTUPU*[1]: **analýza**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo financií SR - Útvar hodnoty za peniaze**AUTORI/KY: **Štefan Kišš, Slavomír Hidas, Tomáš Hellebrandt, Zuzana Čarnogurská**

SPOLUAUTORI/KY: Ministerstvo zdravotníctva SR - Inštitút zdravotných analýz - Matej Mišík, Kristián Šufliarsky, Peter Barančok, Tomáš Mesároš, Michaela Černěnko, Patrik Židuliak, Vladimír Durgala ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **2****PRIPOMIENKY:**

P.č.	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky a odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Opatrenie číslo 1 (str. 9)	Potenciál úspory je kvantifikovaný ako dorovnanie úhrady VŠZP na trhový podiel. Chýba odôvodnenie použitia tejto metodiky. Za štandardnejšiu metodiku by som považoval dorovnanie úhrady VŠZP na priemer Unionu a Dôvery. Napríklad ak jeden výkon hradí VŠZP vo výške 13 eur a Union a Dôvera vo výške 10 eur, autori navrhujú upraviť úhradu na 11 eur namiesto 10 eur. VŠZP tak bude výkon aj naďalej hradieť vo vyššej výške ako je (nový) trhový priemer.	Akceptovaná. Kvantifikácia upravená podľa pripomienky.

		Autori uvádzajú, že analyzovali najobjemnejšie výkony z pohľadu celkového objemu úhrad. Absentuje bližšie definovanie metodiky, od akej výšky úhrady boli zahrnuté výkony do analýzy. Opatrenie môže pôsobiť jednostranne, keďže absentuje kontext, v akej frekvencii VŠZP hradí výkony v menšej výške ako Union a Dôvera.	
2	Opatrenie číslo 2 (str. 9)	Absentuje vysvetlenie, prečo autori nepovažujú potenciálnu úsporu na platbách VŠZP za úsporu v rámci VZP. Vecne sa zdá, že opatrenie patrí do VZP. Obdobne ako pri predošlom opatrení, je výpočet postavený na dorovnaní trhového priemeru namiesto priemeru ostatných ZP.	Čiastočne akceptovaná. Kvantifikácia rozdielov v platbách zdravotných poisťovní (ZP) bola upravená podľa pripomienky. Kvantifikácia predstavuje o koľko viac platí jedna ZP oproti ostatným ZP. Nejde však o úsporu, keďže by išlo len o spravodlivejšie prerozdelenie nákladov. Opatrenie môže zlepšovať hospodárenie VŠZP, v ktorej je štát akcionár.
3	Opatrenie číslo 3 (strana 10)	Naplnenie plného potenciálu opatrenia už v roku 2023 sa zdá byť prílišne optimistické, v kontexte, že pri implementácii je potrebná úprava legislatívy a proces obstarávania trvá 3 - 4 mesiace.	Zpracované v súlade s pripomienkou. Kvantifikácia bola posunutá z dôvodu trvania procesu obstarávania. V textácii metodiky sa táto skutočnosť spomína, stále

			je však možné opatrenia implementovať tak, aby v roku 2023 vznikli úspory z centrálného nákupu liekov.
4	Opatrenie číslo 4 (strana 11)	Autori uvádzajú že plný potenciál úspor by mal byť dosiahnutý v 3. roku od realizácie. Napriek tomu, v roku 2025 predpokladajú len tretinové plnenie oproti plnému potenciálu.	Upravené podľa pripomienky. Potenciál je zladený s implementáciou opatrení na podporu VAS do roku 2030.
5	Opatrenie číslo 6 (strana 12)	Z textu k opatreniu nie je jasné, či sa autorom dostatočne podarilo v dátach odlíšiť odôvodnené dodatočné vyšetrenia (nad rámec ŠDTP) od tých nadbytočných. Predpokladám, že počty jednotlivých vyšetrení definovaných v ŠDTP sa týkajú najmä štandardných prípadov tehotenstiev a nevylučujú medicínsku potrebu v niektorých prípadoch absolvovať viac vyšetrení.	Ako spomína text, slovenské ŠDTP sú širšie ako v iných krajinách, čo do počtu niektorých vyšetrení. V opatrení sme identifikovali vyšetrenia, ktoré idú nad rámec SK ŠDTP a kvantifikácia pri úprave ŠDTP by mohla byť aj ambicióznejšia. Ako je správne poznamenané, pri aktuálnych ŠDTP predstavuje kvantifikácia potenciálnu úsporu, nakoľko niektoré vyšetrenia môžu byť opodstatnené a toto nie je možné z mikrodát rozlíšiť.

too	Opatrenie číslo 7 (strana 12)	Z popisu metodiky nie je jasné, či autori vo výške úspory zohľadnili úsporu vďaka realizovaniu druhého porovnania alebo celkovú úsporu (aj s prvým porovnaním). Ministerstvo aj bez opatrenia malo povinnosť referencovať ceny aspoň raz ročne, čo sa považuje za NPC scenár a tieto úspory by nemali byť zohľadňované v súvislosti s dodatočným referencovaním.	Kvantifikácia predstavuje celkovú úsporu. Aj s ohľadom na proces rozpočtovania sa týmto spôsobom dá premietnuť správne pomenovaný NPC bez zvlášť riadku v rozpočte verejnej správy.
7	Opatrenie číslo 7 (strana 13)	Metodika kvantifikácie (dorovnanie ČR) sa zdá byť neopodstatnená. Autori uvádzajú, že v ČR je o 20% nižší výskyt bakteriálnych infekcií. Z grafu vyplýva, že ČR má nižšiu spotrebu antibiotík o menej ako 20% oproti Slovensku. Z toho by sa dalo odvodiť, že nadspotreba antibiotík je na Slovensku menšia ako v ČR.	Rozdielnu úroveň výskytu bakteriálnych infekcií / ich reporting uvádzame ako riziko opatrenia. Zároveň upozorňujeme na viacero ďalších krajín, kde spotreba ATB je výrazne pod úrovňou SR. Taktiež porovnanie očisťujeme o outliers v prípade ČR. Potenciál v tomto ohľade sa dá považovať ako konzervatívny.
8	Opatrenie číslo 9 (strana 14)	Názov opatrenia evokuje dojem, že ide o viacero skupín liekov aj keď obsahovo ide iba o ATC skupinu B.	ATC skupina B bola zvolená ako porovnateľná s ČR na ilustráciu konzervatívnej možnej úspory a zavedenie procesu na elimináciu nadspotreby. Opatrenie tak

			cieli na viaceré skupiny, avšak kvantifikuje ATC B. Celkový potenciál je na úrovni 60 mil. eur.
9	Opatrenie číslo 11 (strana 15)	Odporúčam v dátovej prílohe uviesť detailnejšiu metodiku, ktorá umožní verifikáciu. Pri opatrení absentujú dostatočné podrobnosti o postupe a o použitom štatistickom modeli.	Podrobnejšie detaily kvantifikácie môžeme poskytnúť k nahliadnutiu a na konzultáciu. Mikro údaje nie je možné uviesť v dátovej prílohe a verejne publikovať kvôli ich citlivosti. Obdobný postup zachovávame aj pri publikovaní iných revízií výdavkov.
10	Opatrenie číslo 12 (strana 15)	Potenciálna úspora sa zdá byť nadhodnotená. V čase prípravy revízie výdavkov na zdravotníctvo 2019 boli skúmané lieky z pôvodnej skupiny PNNL, pričom bolo na základe zahraničia odhadované, či by lieky v jednotlivých indikáciách zrejme splnili kritéria kategorizácie v roku 2019. V analýze boli identifikované iba dve indikácie, s celkovým úsporným potenciálom 5 mil. eur. Aktuálne prahová hodnota je vyššia ako v roku 2019, je preto adekvátnejšie očakávať ako potenciálnu úsporu sumu nižšiu ako 5 mil. eur.	To že je prahová hodnota vyššia sedí, ale logika tohto výpočtu je iná. V tejto kvantifikácii sa analyzujú všetky lieky, aj tie, ktoré sú kľúčové a vieme, že by neprešli farmako-ekonomikou, lebo sú dávno generifikované a predpokladá sa, že pristúpia cez MEA na zľavu.

			Preto sú potenciálne úspory vyššie. Zoznam liekov bol skonzultovaný s Asociáciou inovatívneho farmaceutického priemyslu, ktorí potvrdili, že to je realizovateľný predpoklad. Výsledná úspora je ale odhad, rizikom kvantifikácie môže byť do nejakej miery nadhodnotenie/podhodnotenie úspor.
11	Opatrenie číslo 13 (strana 17)	Opatrenie kvantifikáciu preberá z pokladov, ku schválenému zákonu 363/2011. Predmetné kvantifikácie obsahovali zásadné metodické chyby na ktoré NIHO poukázalo už v legislatívnom procese. Z uvedeného dôvodu sa nezdá byť prebratie čísel ako analyticky vhodný postup. Napríklad v otázke „orphanov“ analýza dodaná k 363/2011 kalkuluje možnú úsporu na rok 2023 ako 10% zo sumy úhrad za predmetné lieky v roku 2018; pre rok 2024 ako 20% sumy úhrad v roku 2019 a pre rok 2025 ako 20% sumy úhrad v roku 2020. Tento postup sa nedá považovať za kvantifikáciu, ide o expertný odhad možnej úspory. V metóde k opatreniu 13 by preto malo byť pomenované, že čísla sú expertnými odhadmi a nemali by byť prezentované ako analýza. Odporúčam v súvislosti s týmto opatrením sa vyhnúť pojmu „orphan“. Vecne sa opatrenie týka liekov určených pre limitovaný počet pacientov (počet vhodných	Upravené čiastočne podľa pripomienky. Navrhujeme doplniť vysvetlenie do poznámky pod čiarou, že definíciu „orphan“ spĺňali predmetné lieky podľa vtedajšej platnej slovenskej legislatívy, nie podľa MEA. Navrhujeme tiež doplniť do textu, že ide o expertný odhad. Samotný odhad je prebratý z analýzy vplyvov novely liekového zákona č.

		pacientov podľa registrovanej indikácie menší ako 109 alebo prevalencia ochorenia menšia ako 109 pacientov na Slovensku). Niektoré z týchto liekov nie sú v EMA registrované ako orphan. Znenie zákona 363/2011 účinné od 08/2022 zvýhodňuje práve EMA registrované orphany. Používanie pojmu orphan pri tomto opatrení môže spôsobiť interpretačné nedorozumenia.	363/2011, keďže táto verzia bola schválená ako finálna aj parlamentom v júni 2022.
12	Opatrenie číslo 14 (strana 17)	Z metodiky opatrenia nie je zrejmé prepojenie INEKO analýzy a potenciálu práve vo výške 69,0 mil. eur. Autori uvádzajú opatrenia, ktoré je potrebné prijať, aby došlo k úspore. Relevancia niektorých opatrení je vysoko otázna. Napríklad zvýšenie podielu spotreby generík nevedie priamo k úspore VZP (pre úsporu VZP je po vstupe generiká irelevantné, či pacienti užívajú originálny liek alebo generikum keďže výšku úhrady majú totožnú). Priamym dôsledkom zníženia povinných zrážok z cien je zníženie úspory. Zrušenie výnimky z fixného doplatku vedie k nárastu doplatkov pacientov. Ako relevantné opatrenie vnímam realizovanie cenových súťaží generických liekov, pre efektívnejší výsledok odporúčam umožniť nezverejňovanie výšky úhrady a zvýhodnenie víťazného lieku v objeme (napríklad stanovením fixného príplatku k doplatku za ostatné lieky).	Mierne upravená textácia opatrení podľa pripomienky, keďže niektoré opatrenia nemusia mať vplyv na úspory z VZP.
13	Opatrenie číslo 16 (strana 18)	Zahrnutie úspory v rokoch 2024 a 2025 sa zdá byť metodicky nesprávne. Opatrenie vecne predstavuje jednorazový príjem v roku 2023, ktorý nebude opakovaný v rokoch 2024 a 2025. Suma je súčtom viacerých 12-mesačných období, kedy sa vyrovnávací rozdiel nevymáhal.	Úspora je uvedená štruktúralne 11,3 mil. EUR oproti roku 2021, čo znamená, že sa predpokladá jednorazový vplyv. V ďalších rokoch sa nepočíta s ďalšou úsporou.

14	Opatrenie číslo 17 (strana 19)	Porovnanie s ČR iba drahších výkonov môže byť skresľujúce. Poskytovateľom môžu zvýšené úhrady za niektoré výkony kompenzovať potenciálne prinízke úhrady za iné výkony. Pre určenie, či ZP na Slovensku hradia MR, CT a CT-PET výkony vo väčšej miere ako v ČR je potrebná komplexnejšia analýza, ktorá zohľadní aj nižšie úhrady. Plánované porovnávanie výšky úhrad za výkony aj s ďalšími krajinami je potrebné realizovať komplexne, keďže výšky úhrad môžu v sebe zohľadňovať rozdielne mzdové či opex podmienky. Rozdielna môže byť tiež priemerná kvalita používaných prístrojov.	Pripomienka vzatá na vedomie. Pri kvantifikácii boli porovnané len tie výkony, ktoré je možné na základe popisu porovnávať. Ide stále o akýsi expertný pohľad, keďže oficiálna metodika/prevodník k tomuto neexistuje. Súhlasíme, že je potrebný komplexnejší pohľad na problematiku a mal by sa rozpracovať v rámci implementačného plánu opatrenia. Možné neefektívnosti v oblasti SVLZ naznačuje aj porovnanie výkonov medzi ZP na Slovensku (opatrenia boli medzi sebou ošetrené o možné duplicity).
15	Opatrenie číslo 20 (strana 21)	Za adekvátnejšie by som považoval očakávať úsporu iba pre rok 2023. Autori predpokladajú realizáciu úspory na PCR testoch aj pre roky 2024 a 2025. Považujem za veľmi neisté, či v roku 2024 a 2025 bude potrebné z VZP hradiť PCR testy na covid-19 a teda, či je úspora relevantná aj pre tieto roky.	Úspora je štrukturálne 5,1 mil. eur oproti roku 2021 a vypočítaná je len pre zvyšnú časť roka. Je myslená len jednorazovo pre rok 2022. V ďalších

		Autori predpokladajú realizáciu úspory od 07/2022, pričom pri výške úspory pre rok 2022 sa zdá, že bola kalkulovaná pre celý rok.	rokoch nepočítame s ďalšou úsporou.
16	Opatrenie číslo 23 (strana 22)	Odporúčam v dátovej prílohe uviesť detailnejšiu metodiku, ktorá umožní verifikáciu. Pri opatrení absentujú dostatočné podrobnosti o postupe a o použitom štatistickom modeli.	Podrobnejšie detaily kvantifikácie môžeme poskytnúť k nahliadnutiu a na konzultáciu. Je to obdobná metodika ako pri opatrení Identifikácia nadpredpisovania liekov. Mikro údaje nie je možné uviesť v dátovej prílohe a verejne publikovať kvôli ich citlivosti. Obdobný postup zachováame aj pri publikovaní iných revízií výdavkov.
17	Strana 27, odsek 4	Konštatovanie je vecne nesprávne. Autori uvádzajú, že na Slovensku sa v porovnaní so zahraničím netestujú pacienti, čo by malo byť častou prerekvizitou liečby. Zoznam indikačných obmedzení pre kategorizované lieky v množstve prípadov definuje tieto požiadavky pre úhradu liečby.	Pripomienka čiastočne upravená v zmysle pripomienky pre lepšie vysvetlenie opatrenia. Na Slovensku máme archaický systém platieb za genetické testovanie, ktoré je potrebné zmeniť a zamerať aj plošnejšie v rámci preventívnych vyšetrení a nastavovania aj bazálnejších postupov.

			Dnes to u nás mimo „veľkých“ molekúl robia len súkromní poskytovatelia za poplatok. Toto opatrenie sa netýka len liekov, ale celkového postupu v prevencii a manažmentu pacienta. Pre lepšiu zrozumiteľnosť opatrenia navrhujeme upraviť textáciu: „Genetika (SVLZ) – zmena úhrad a rozšírenie povinných testov pred výkonmi a predpísaním liekov (súvis s opatreniami na zníženie spotreby liekov) – na Slovensku sa v porovnaní so zahraničím testuje menšia skupina genetických vyšetrení, čo by mala byť často prerekvizita na liečbu. Je potrebné pripraviť porovnanie povinných genetických testov so zahraničím s vplyvom nielen na úspory (nižšie

			výdavky vďaka správne indikovanej liečbe pacienta), ale aj na navýšenie platieb za genetické testy. Podľa MZ SR by zvýšené výdavky predstavovali približne 15 mil. eur.“
18	K celému dokumentu	Odporúčam pri príprave dátovej prílohy venovať dôraz na detailné vysvetlenie metodík a postupu kvantifikácií za účelom zvýšenia transparentnosti a replikovateľnosti výstupov. Pri práci s komplexnými dátami a pri tvorbe predikčných modelov by som za najlepšiu prax považoval aj zverejnenie použitého kódu ako súčasť sprievodných dokumentov.	Podrobnejšie detaily kvantifikácie môžeme poskytnúť k nahliadnutiu a na konzultáciu. Mikro údaje nie je možné uviesť v dátovej prílohe a verejne publikovať kvôli ich citlivosti. Obdobný postup zachováame aj pri publikovaní iných revízií výdavkov.
19	K celému dokumentu	Odporúčam v dokumente deklarováť, či autori alebo spolupracovníci podieľajúci sa na príprave dokumentu majú možný konflikt záujmov.	Autori a spoluautori pracovali v čase prípravy aktualizácie revízie na Ministerstve financií SR a Ministerstve zdravotníctva SR bez konfliktu záujmov z dôvodu iných pracovných aktivít v sektore zdravotníctva.

			Osoby, s ktorými boli niektoré výsledky konzultované, sú samozrejme profesijne aktívne v oblasti zdravotníctva. Ich názor a pripomienky však slúžili hlavne na zlepšenie kvality dokumentu.

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Autori v úvode dokumentu jasne vysvetľujú motiváciu k príprave aktualizácie revízie výdavkov z roku 2019 kontextom prípravy úsporných a hodnotových opatrení do budúceho rozpočtu verejnej správy. Dokument sa prierezovo zameriava na viacero oblastí slovenského zdravotníctva a hľadá možnosti zvyšovania efektívnosti a kvality zdravotnej starostlivosti. Kolektív autorov je široký a do prípravy dokumentu bolo zapojených viacero kľúčových aktérov slovenského kontextu. Tento fakt významne napomáha kvalite uchopenia tém a tiež môže uľahčiť budúcu implementáciu identifikovaných opatrení.

Pri príprave dokumentu boli použité rôznorodé analytické postupy, v závislosti od špecifik konkrétnej oblasti. Autori používajú relevantné dáta pre zdravotnícky kontext – NCZI výstupy, údaje od zdravotných poisťovní, OECD porovnania, údaje z ČR a ďalšie zdroje. Niektoré kvantifikácie demonštrujú aj komplexnú prácu autorov s individualizovanými dátami o vykázananej zdravotnej starostlivosti. Autori na viacerých miestach prezentovali snahu vyhnúť sa duplicitám a tiež informujú o možných limitáciách svojho postupu.

Autori vhodne zvolili formát dokumentu, vďaka prehľadnej štruktúre dokumentu a zrozumiteľnosti je analýza ľahko čitateľná. Nadväznosť dokumentu je logická. Veľmi pozitívne tiež hodnotím rozdelenie textu k opatreniam na popis, metodiku, úspory a implementačné kroky. Dokument komplexnosťou a rozsahom pokrytých tém plní náležitosti analýzy ako typu analytického výstupu.

Odporúčam zrecenzovať tento analytický výstup.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.